

smaald wordt op de begrippen van zonde en verlossing, en het mag ons eveneens aangenaam in de ooren klinken als ook Kagawa op ernstige manier over deze dingen spreekt, misleiden mag ons dit niet.

Ontdaan van alle uiterlijke franje, en van alle schoonklinkende woorden wordt hier een christendom aangediend, dat geheel is een evangelie naar den mensch. Hier is alle ergernis en dwaasheid van het evangelie verdwenen.

Jezus Christus is enkel de mensch, die wel boven de anderen uitsteekt, en die voor het verheven Ideaal van miljoenen en miljoenen menschen gelden kan, maar meer toch ook niet.

En zoo bieden Kagawa's betoogen ons niet meer dan een levenloos geraamte, misschien naar veler oordeel wel mooi van vorm, maar toch zonder waarde. Dit is juist het groote wonder dat de christen heeft te belijden: God is geopenbaard in het vleesch. De verborgenheid van die godzaligheid is groot. En het Woord is vleesch geworden, zoo roept Johannes in heilige verrukking uit: en heeft onder ons gewoond, en wij hebben Zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als des eniggeborenen van den Vader, vol van genade en waarheid. (Joh. 1:14.)

En nu loopt hier de scheidslijn tusschen geloof en ongeloof: Zoo wie beleden zal hebben, dat Jezus de Zoon van God is, God blijft in hem, en hij in God. (1 Joh. 4:15.)

H.-K.

H. M.

UIT DE SCHRIFT

Jezus werd ontroerd in den geest....

Jezus deze dingen gezegd hebbende, werd ontroerd in den geest en betuigde, en zeide: Voorwaar, voorwaar Ik zeg u, dat een van ulieden Mij zal verraden. Joh. 13:21.

De voetwassing is nu door den Heere Jezus volbracht en Hij heeft tot Zijn discipelen gezegd, waarom Hij hen de voeten heeft gewassen. Zooals zij rein zijn van het stof, zoo zijn zij ook rein van de zonden om het woord, dat Hij tot hen gesproken heeft.

Zij zijn rein; helaas, de Heere Jezus moet er bij voegen, dat zij niet allen rein zijn. Er is een verrader onder hen, en daarom moet de Heere een uitzondering maken voor dien eenen, voor wien het beter geweest ware, dat hij nimmer geboren ware; daar is een verrader onder die twaalf.

Wat is dat erg, een van die twaalf een verrader! Het is zoo erg, dat, als onze Heere Jezus dien verrader wil aanwijzen, de Schrift, die belijdt, dat Hij een volkomen-menschelijke natuur heeft aangenomen, van Hem zeggen moet, dat Hij ontroerd werd in den geest.

Hoe begrijpelijk is dat, dat Hij ontroerd werd in den geest!

Nog zal Hij Judas in Zijn groote genade de gelegenheid geven tot bekeering, want niet terstond wordt hem de plaats onder de discipelen ontnomen, maar Hij weet toch, dat het alles vruchteloos zal zijn, dat Judas door zal gaan en dat de Satan door zal gaan en dat de Schrift vervuld zal worden, die getuigt had, dat de man Zijns vredes, op welken Hij vertrouwde, die Zijn brood at, de verzenen tegen Hem grootelijks zou verheffen. En daarom wordt Hij ontroerd in den geest.

Al Zijn werk is vruchteloos geweest. Biddend heeft Hij overwogen, of Hij dien Judeër zou opnemen in den apostelkring, in hoogst eigen persoon heeft Hij telkens aan dezen Judas Zijn Woord bediend, Hij heeft tot hem gesproken door gelijkenissen, Hij heeft hem macht gegeven duivelen uit te werpen, Hij heeft hem toegestaan allerlei ziekten te genezen, Hij heeft hem Zijn macht getoond in al Zijn wonderen, zoo juist heeft Hij hem nog de voeten gewassen en straks zal Hij hem nog eens Zijn genade betoonen in het uitspel... maar al Zijn werk is vruchteloos geweest, Hij heeft dezen Judas niet kunnen bekeeren.

Meer nog, door Hem wordt deze Judas een verrader.

Wie weet, misschien heeft deze Judas zich ook biddend tot Hem gewend... in elk geval, Hij is bekoord geweest door de prediking van Jezus, dat het koninkrijk nabij was gekomen, en hij heeft mee willen doen, mee willen arbeiden aan de afwerping van het gehate juk der Romeinen. Blijde heeft hij gezien naar de wonderen, die Hij deed; zoo iemand zou dat grootsche werk wel gelukken! Enthousiast heeft hij zich verheugd over de wondermacht, die hij zelf ontving en met vreugde vermeide hij zich in de toekomst, die zou aanbreken als Hij op een troon zou zitten, regerend over Israël, en zijn apostelen naast Hem deelend in Zijn eer. Maar zoo is Judas niet gebleven. Hij heeft met verwondering gehoord, dat zijn Meester niet een aardsch koninkrijk begeerde, dat Zijn rijk van deze aarde niet was, met ergernis heeft hij gezien, dat Hij een kroon afwees, met toenemen haat heeft hij bemerkt, dat die Jezus, dien hij met zooveel vreugde begroet had, Zich op weg begaf naar Jeruzalem om te sterven, een Messias, die sterven gaat! En toen is hij Hem gaan-haten

en langzamerhand is de Satan in zijn hart komen wonen en allengs kwam het plan, Hem te verraden, Hem over te leveren in de handen van Zijn vijanden, Hem, die hem zoo bitter had teleurgesteld en zijn geldgierig hart bedacht met blijdschap, dat hij dan nog zooveel winst had door den ondergang van dien man.

Jezus werd ontroerd in den geest... Hij had dezen man niet kunnen bekeeren, ja, door Zijn prediking en werken kwam deze man tot het verraden van den Messias. Met ontroering overdenkt Hij, hoe schrikkelijk dat is en welke erge straf over dezen verrader zal komen.

Onze Heere Jezus kan niet alle menschen bekeeren. Vanwege Judas' ongeloof kan Hij Zijn werk aan Hem niet volbrengen. Meer nog, het zien en tasten en hooren van het Woord Gods, dat aan Judas beschoren werd, wordt hem tot een oordeel. Zijn hart verhardt zich en hij doet, wat minder bevoorrechten niet kunnen doen.

O, heerlijkheid der voorrechten! Maar ook, o bittere ernst der voorrechten! Wie zou zich niet ontroeren in den geest, als hij dat ziet? Het Woord Gods, dat ten leven is of ter verstokking.

En wie zou zich niet ontroeren in den geest? Een van u zal mij verraden, en dan vragen de discipelen: „Ben ik het, Heere?” Geen hoogmoed, dat zij het niet zullen zijn, want wie is tot link en zinken niet ieder oogenblik gereed?

Eén van u... Het eenige is, dat wij vragen: Heere, bewaar mij!

M.

M. Vr.

KERKELUK LEVEN

De mystiek ter tafel.

In den laatste tijd komt onder ons met eenige schuchterheid de vraag ter sprake, wat te denken is van de mystiek, en, of ze geen verdwijningsgevaar loopt.

Of daarbij steeds ieder, die zich van den term bedient, rekenschap geven kan van zijn bedoeling daarmede, staat nog wel te bezien.

De aanleiding tot het opnieuw bespreken van de vraag, of „mystiek” goed dan wel kwaad is, schijnt te liggen in enkele uitspraken van den laatste tijd, opgenomen in de kerkelijke pers. Er zijn er, die de vrees koesteren, dat verzet tegen den term mystiek, of ook tegen bepaalde „vormen” ervan, uitloopen zal op een ontkrachting van ons Christelijk leven, op verstening en vervlakking, ja, op „een oordeel der magerheid”, hetwelk God dan zou laten gaan over onze „zielen”. Dezen laatste term kent men uit Ps. 106 vs 15. Onze Statenvertaling zegt daar het volgende: „Toen gaf Hij hun hunne begeerte; maar Hij zond aan hunne zielen een magerheid”. Prof. Noordzij evenwel vertaalt dit vers als volgt:

Hij gaf hun wat zij vroegen,

maar zond de uittering in hun lijf.

Wij zullen niet tusschen de Statenvertaling en Noordzij richten, omdat het ons ten overstaan van de hedendaagse exegetische progressie overbodig lijkt. Wel merken we op, dat wie progressie bedoelt ook in onze kerkelijke spraak, gelijk in ons verstaan van de Heilige Schrift — het één staat nimmer los van het ander — wat voorzigtiger zal moeten zijn met dit „oordeel der magerheid” dan vaak het geval geweest is, onlangs nog in „Credo”.

Intusschen, dit is het voornaamste niet. Dit ligt elders. Men wil het weer opkomend verzet tegen bepaalde uitingen van mystiek toetsen onder het gezichtspunt van het alternatief: „ware of valsche mystiek”. Daarbij wordt dus uitgegaan van de gedachte, dat mystiek in elk geval goed kan zijn; dat het woord niet tusschen aanhalingssteekens behoeft te staan, als men er een werk Gods in ons onder begripen wil; en dat men alleen maar heeft te waken tegen excessen, overdrijving, ontarding enzovoorts. Daarbij ziet men dan weer gebeuren, wat al eeuwen lang het geval geweest is: de één legt de scheidslijn tusschen ware en valsche „mystiek” hier, de ander daar; en een einde aan de debatten komt er maar niet.

Toch is het goed, er aan te herinneren, dat er ook een andere probleemstelling mogelijk is. In heel de geschiedenis der filosofie, en ook van veel quasi-theologie, treft men het verschijnsel der „mystiek” aan op een manier, die ieder waarlijk gereformeerde wel kopschuw maken moet. „Mystiek” is dan niet een term, die op een bepaalden voorstellings-, of gedachten-inhoud, noch ook een term, die op bepaalde oefeningen van geloofsgemeenschap met God aan de hand der Schriften wijzen wil, doch ze wordt meer dan eens een aanprijzing van een bepaalden kennis-weg. Tegenover de kennis, die men omtrent God hebben kan onder inwerking, en op gezag van Gods Woord-openbaring, neergelegd in de Schrift, en verstaan en gereproduceerd in de belijdenis, stelt dan de mysticus zijn bewering, dat hij God kan kennen door het „gevoel”.

„Gevoel” is dan zelf weer een term, die velen op een dwaalspoor brengt; ook een man als Brunner. Ze meenen, dat de mysticus een „gevoelig” mensch is, gauw aangedaan, klein geworden onder de aanraking met God, verteederd door de liefde, en bewogen van gemoed. Geen wonder, dat het beeld van dezen mysticus de menschen aantrekt; vooral hen, die met een wel-

bekend veelbetekenend gebaar plegen te wijzen naar hun hoofd, en naar de plaats waar hun hart ligt, om dan te verklaren, dat „het” niet in het hoofd moet zitten, maar een beetje lager, in het hart.

Toch is het niet juist, dat de mystiek, voor zoover zij een bepaalden kennisweg propageert, steeds „gevoelig” is in den straks onschreven zin. Er zijn mystici, die van zulk „gevoel” letterlijk niets moeten hebben. Het zijn dikwijls geraffineerde intellectuelen; in het onderscheiden zijn het vaak volleurde scholastieken, en van „gevoelige” aandoeningen, die het zenuwleven raken, zijn ze vaak diep afkeerig. Neen, wat zij bedoelen met hun „gevoel”, is meestal niet anders dan: „een vermogen tot onmiddellijke kennis”. Onmiddellijk, „ohne Mittel”, wil zeggen: zonder middel, nader: zonder middel van reflexie, zonder het middel van Schriftstudie, zonder het middel van boeken, letters, verstandelijke begrippen, zonder eenig discursief denken; wel noëtisch, maar niet dianoëtisch. De mysticus — o zeker — bedient zich ook wel zelf van het menschelek woord, maar hij laat toch duidelijk doorschemeren, of zegt het ook ronduit, dat dit menschelek woord tenalotte maar gebrekkig is, ja, dat het woord de groote sta-in-den-weg is. Hij gebruikt het woord wel om aan de zwakken, die nog aan de letter gebonden zijn, iets mee te deelen, of hun iets te doen schemeren van de verheven werkelijkheid, die hijzelf buiten alle Schrift en letter om „ervaren” heeft, doch hijzelf weet bijzonder goed, dat die sublieme werkelijkheid zelf boven dat laag-gelegen niveau ligt, waarop de menschen van lager orde redeneeren, disputeeren en hun controversen met elkaar uitlechten.

Daarom ontstaat er ook in den loop der eeuwen tusschen den mysticus en den gereformeerde een verwoede strijd. De gereformeerde zegt, dat de Schrift „supremus iudex controversiarum” is. En hij houdt dus de Schrift, d.w.z. dat boek met louter letters, voor hoogsten rechter inzake geschillen over het geloof. En juist om zulk een „hoogsten” rechter licht de mysticus. Hoe zou de letter, hoe zou een boek van letters ooit supremus iudex, hoogste rechter kunnen zijn? Als men werkelijk den zegen van een „hoogste” rechtspraak hebben wil, dan kan dat niet daar zijn, waar met letters wordt gewerkt. Wanneer God tot het geven van Zijn „hoogste” rechtspraak tegenover ons menschen zich verwarden wil, dan werkt Hij niet met geschreven letters, die hoogstens in de voorbereidingsklas van de school der genade te pas kunnen komen, doch dan komt Hij met „on-middellijke” inspraken in 't gemoed. En zulke inspraken zijn kwesties van het (mystieke) „oogenblik”; niet van de continuïteit, waarin men met boeken, begrippen, syllogismen werken kan.

Zoo wordt deze mystiek afkeerig van alle letter, ook al bedient zij zich er van, bij wijze van noodhulp. De waarheid zelf heet hier boven alle tegenstellingen verheven, ook boven de logische tegenstelling van waar of onwaar, ook boven de ethische tegenstelling van goed of slecht.

Ieder zal toegeven, dat de mystiek, optredende met zulke leuzen, hoogst gevaarlijk, onschriftuurlijk en rechtstreeks ongereformeerd is. Als onze vadersen spraken — ik denk weer aan de bekende Synopsis — over de Heilige Schrift, dan noemden zij haar: „supremus iudex controversiarum”. En het verband, waarin zij dat doen, laat geen twijfel over omtrent hun bedoeling. In de Synopsis¹⁾ wordt God vergeleken met een koning of keizer, die geroepen wordt, uitspraak te doen in civiele gedingen, tusschen zijn onderdanen gerezen. Zulk een koning of keizer kan dit op tweeërlei manier doen, aldus de Synopsis. Er zijn gevallen, waarin Zijne Majesteit persoonlijk ter rechtszitting verschijnt, en met de twistende partijen van mond tot mond kan handelen, om daarna ook mondeling vonnis te vellen. Maar er zijn ook andere gevallen. De koning of keizer kan verhinderd zijn, zelf aanwezig te zijn. Dan doet hij de zaak schriftelijk af, en dan moet niemand zeggen, dat zulk een schriftelijke uitspraak minder gezag heeft dan een mondelinge, want dit zou neerkomen op incompetent-verklaring van Zijne Majesteit. Hij is wel degelijk in staat, een rechtvaardig, zuiver, beslissend, „hoogst” vonnis te vellen over de bestaande controversen, ook wanneer hij op een afstand blijft, en de zaak schriftelijk afwerkt.

Let nu op, op welke wijze dit beeld, dat ieder duidelijk is, toepasselijk verklaard wordt, eenzijdig door den mysticus, anderzijds door den gereformeerde. Noem het geval, waarin de koning aanwezig is, geval A, en het andere: geval B. De mysticus zegt nu: geval B is altijd daar, waar God spreekt door de Schriften, en ons iets in letters zeggen wil, opdat we verder zouden

1) Synopsis, Disp. V, § 24:

Quemadmodum enim Imperator aliquis aut Rex, non tantum controversiarum civilium est iudex aut voluntatis suae Interpres, quando praesens cum praesentibus loquitur, sed etiam cum per rescripta aut libello hoc facit: sic etiam Deus non tantum summus controversiarum iudex et voluntatis suae Interpres est, quando cum Moise, Prophetis et Apostolis, et per eos ad Ecclesiam est locutus, sed etiam cum per rescripta sua et verbum literis mandatum, voluntatem suam Ecclesiae exponit. Stelt men dergelijke uitspraken tegenover die van Sebastianus Franck, den principieelen verachter van de „letter”, den man, die zich beroept op Eucherius, Salvianus en ook Origenes, d.w.z. op denkers, die de Schrift aan een allegorische „verklaring” onderwerpen, welke op een ander „niveau” lag, en „gekregen” werd, dan waarop men met den „letterlijken” of „grammaticalen” (of „historischen”) zin te maken heeft, dan waardeert men nog des te meer de Synopsis op dit punt; zij stelde in het Corollarium achter de aangehaalde disputatie den „grammaticalen of historischen” zin voorop, als den eenigen „onmiddellijken” (!) en zekeren (!) zin, en sneed alle niet uit de Schrift zelf genomen allegorie den pas af. Tegenover Vasquez en de mystieke theologie wordt hier bewust positie gekozen.

„tasten” na
vervolgt hi
wanneer m
„oogenblik”
hij boven
twisten ove
de, met Go
lijk contact
van lager
den daare
deed zich
apostelen z
bating verr
Zijn Woord
vol-autorita
onze contr
vallen is
hoogst
val A niet
geval B is

Er is v
sprake van
voortgaande
Hepp, hij
trachten in
gaat toch in
het gevaar,
maakt in
en dreigt o
ongereforme
van contin
denk hier a
een voortgi
moede opm

Wie nu l
tijd dienen
is al misve
onze kerke
ging behoof
gezonde my
doet, is du
roepst het o
Het is imm
woord my
welke het v
heeft mee
het kerkel
doordenken
de anderen
zullen zij
of verborge
wil dan ee
voor hen, d
voor den o
waarnemin
listiger is
de oude m
daarom zij
lingen tuss
en het riel
Geest of u
afdoen met
Integendeel
uit ons bin
afkomstig
van dien C
Woord, d.w
ook daarin

Bij dit la
verkommer
voor onze k
deze ding
best doen,
tuurlijk gel
onverstand
schen, die
uit oude se
gesprekken

Daarom v
sprekingen
in een „oog
gehoord”,
loopen doe
gezegd wer

10. is er
ervari
haast
„ziele
noeme
20. blijft
maker
verbet
van h
zielele
zelfsm
30. wordt
ja ver
dergel
• gerofo

En — las
Niemand o
zeer bizond
ling kan v
beuren doe
een kerkho
komende u
langs n
De vraag
voorzienigh